

спроби створити епопею. Зроблено висновки про перспективу вивчення історичних творів обраного автора крізь методологічну призму міждисциплінарного синтезу.

Ключові слова: роман-епопея, історична проза, роман, жанрознавство, Дм. М. Балашов, міфологема «святої Русі», факти й вигадки, імагологія, шовінізм, ґрунтянство, рашизм, художність.

Yevgeniy Nikolskiy. Epic Novel by Dmitry Balashova «The holy Russia»: the Devaluation of Artistry Under the Influence of Ideology. Novel by Dmitry Balashov «The holy Russia» is analyzed in the context of the biography of the writer, from the point of view of ideological domination (painiketta, chauvinism and eurasianism) component, its obvious precedence over artistry. It is noted that the author went from «singer the freedom» to «praise» authoritarian regime. This intention has transformed the poetry of his novels and contributed to the transition from a strictly historical prose to unsuccessful attempts to create an epic. In the final conclusions about the future of the study of historical works of the chosen author in the methodology of interdisciplinary synthesis.

Key words: the epic novel, historical fiction, romance, genre studies, Dmitry Balashov, mythologeme «Holy Russia», facts and fictions, imagoology, chauvinism, painiketta, rashism, artistry.

Стаття поступила в редколлегию
12.10.2015 г.

УДК 821.161.2.09 СТУС В.

Інна Онікієнко

Самототожність Василя Стуса

У статті розглядається самототожність В. Стуса як універсальне поєднання національного, загальнолюдського й духовного. Визначається роль поетичної філософії «самособоюнаповнення» у співтворенні духовного життя нації й залученні українського поета до практик духовного пересотворення людства. Проаналізовано змістові складники «самособоюнаповнення»: самовідданий індивідуалізм, «естетика страждання», філософський мазохізм. Із «самособоюнаповненням» як індивідуально-авторським законом творчості В. Стуса пов'язуються стильово-художні пошуки збірок «Час творчості» й «Палімпсести».

Ключові слова: самототожність, «самособоюнаповнення», національне-загальнолюдське-духовне, індивідуалізм, «естетика страждання», філософський мазохізм.

Постановка наукової проблеми та її значення. Самототожність письменника як методологічне поняття 1999 року обґрунтував авторський колектив Київського інституту літератури ім. Т. Шевченка, зазначивши «спорідненість цієї методики з біографічним методом» [8, с. 4]. Сучасність гостро актуалізувала питання про індивідуально-авторське начало творчості. Ідеться також про трагізм покоління шістдесятників, про міф їх мучеництва. Особливо уразливий він на фоні біографії й творчості В. Стуса, чия самототожність не знає аналогів, можливо, навіть і у світовій літературі ХХ ст. Тому так важливо підкреслити проблему цілості «життєтворчості» митця, суголосся в ній слова та діла. Стусова біографія особливо сприяє витворенню національної філософії, оскільки в ній найкраще збалансовано особисте й суспільне.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Самототожність письменника як національно-екзистенціальна методологія знайшла актуалізацію в спільній монографії авторського колективу Київського інституту літератури ім. Т. Шевченка [8]. Національну літературу як вид мистецтва розглядав В. Державин [1]. Л. Мороз наголошує на співвідношенні такої основоположної риси української літератури, як *універсалізм* (національне – загальнолюдське – духовне) із творчою індивідуальністю письменника [4]. Г. Райбедюк з'ясувала національну самототожність українських неокласиків [7]. Л. Гарнашинська обґрунтувала естетично-філософські підвалини творчості шістдесятників, а також аксіологічну модель «бути / здаватися» як духовне поле саморепрезентації цього покоління [12]. Д. Стус пропонує для відчитання головних образних кодів творчості В. Стуса застосовувати поняття «життєтворчість» [11, с. 63]. М. Коцюбинська розглядає Стусове «самособоюнаповнення» в трьох духовних вимірах: по-перше, як *alter ego* поезії митця, «її передумова й мета, виправдання її існування і неминуща суть» [3, с. 153];

по-друге, як позицію внутрішньої свободи, звільнення від себе [3, с. 157]; по-третє, як цілісність, неперервність духовного розвитку, культури [3, с. 162]. Н. Зборовська у своїх психоаналітичних дослідженнях твердить, що «психобіографія і творчість В. Стуса яскраво відображали позицію філософського мазохіста, який ідентифікував свій шлях з мужньою дорогою болю як зі шляхом сина Божого і сина національного, натхненного потойбічною волею Бога – Отця» [2, с. 352].

Мета й завдання статті. Обираючи психоаналіз одним із методологічних ключів до творчості В. Стуса, ставимо завдання з'ясувати, як у ліриці поета відобразилася позиція філософського мазохіста й через реалізацію коду батьківства сформувався мужній український психотип.

Оскільки на сьогодні ще немає дослідження, у якому була б охарактеризована творчість В. Стуса в усіх аспектах його мистецької самототожності, то мета нашої розвідки – розглянути філософсько-естетичні складники Стусового мистецького універсалізму, що репрезентовані категоріями «національне – загальнолюдське – духовне», та обумовити через них індивідуально-авторські закони творчості. Означена проблема має широкий спектр тлумачень і вимагає чимало розмірковувань із теоретичного та історико-літературного погляду, що визначає наукові перспективи нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Радянське літературознавство витворило зразки так званої «академічної біографії», однак долі письменників української діаспори або письменників-дисидентів, м'яко кажучи, не уклалися в канонічні уявлення письменницької біографії саме тому, що доля останніх визначалася впливом національної ідеї, свідомо обраної боротьби за особистісну та державну незалежність України. Нині біографія В. Стуса залишається глибинно не пізнаною саме через поєднання в ній національної ідеї та довершеної мистецької форми художнього втілення, тобто відкритості до світових мистецьких процесів. Завдяки цьому поєднанню архітвори В. Стуса, попри заборони влади, формували духовне життя українського народу, починаючи із 60-х років ХХ ст. і дотепер, розширюючи межі своєї доби й набуваючи світового значення. В. Державин із цього приводу зауважує, що «великий поет не шукає національне, а творить його» [1, с. 604].

Із волі обставин і рішення батьків Василеві Стусу ще до народження випав жереб поєднати в собі селянську виваженість і мудрість та донбаську вольність, анархічність і відчайдушність. На думку Дмитра Стуса, життєва позиція його батька, Василя Стуса, виросла з дитячого та юнацького протесту проти наруги над батьками й остаточно сформувалася десь на середину 1960-х років [11, с. 62].

Говорячи про кристалізацію провідних рис характеру свого батька, що відбувалася ще під час його навчання в школі, Дмитро Стус першою та визначальною називає тяжіння Василя Стуса до світової культури, «яка все більше здавалася йому такою собі зоною справжності і єдності світу...» [11, с. 73].

Після закінчення Сталінського педінституту В. Стус учителював на Кіровоградщині в селі Горлівка й був вражений розмахом русифікації в Центральній Україні. Він звертається до А. Малишка, поета старшого покоління, із проханням об'єднатися для припинення цього ганебного процесу. Із 1951 до 1963 року А. Малишко був депутатом Верховної Ради України, виступав із нищівною критикою Молотова, Кагановича, Маленкова. Така смілива громадянська позиція А. Малишка викликала до нього довіру молодих. В. Стус хоче діяти, опиратися духовній смерті свого народу, аж до того, аби офірувати за це своє життя: «...Я вважаю, що доля Донбасу – це майбутня доля України, коли будуть одні солов'їні пісні... Зрозумійте мене в моєму горі, бо я чую прокляття віків, чую, бездіяльний, свій гріх перед землею, перед народом, перед історією» [10, с. 371–372]. Слова поета не розходилися з його вчинками й невдовзі він заплатив за свій опір утратою життя. Відсутність у В. Стуса вміння пристосовуватись ішла від чесної вдачі, невміння притлумлювати почуття, коли душу пронизував біль за імперський геноцид проти української культури, – усе це засвідчило високий рівень його національної самототожності.

Навчаючись у Києві в аспірантурі Інституту літератури ім. Т. Шевченка, В. Стус знав, що влада забороняла літературні вечори, які проводили шістдесятники вже без дозволу Спілки письменників. Там виступали малознані тоді серед читацького загалу поети Київської школи, чий міфологічний світогляд став естетичною опозицією системі, – Василь Рубан, Віктор Кордун, Михайло Григорів. В. Стус дуже цікавився творчістю цих молодих поетів.

На суді 1972 р. Стусові інкримінувався його лист до Спілки письменників, написаний, як зазначає І. Дзюба, «у зв'язку з трагічним становищем, у якому, власне, опинилися ці хлопці, ці поети.

Василь не за себе писав, хоч і йому, звичайно, боліла неможливість самореалізуватися, але про себе він не говорив, він говорив про це загублене покоління. Це такий крик був до совісті тодішніх керівників Спілки. Але, на жаль, результат воно мало протилежний» [6, с. 235–236].

Дмитро Стус пояснює прагнення свого батька до творчого синтезу архаїчної національної культури з цивілізацією західного світу тим пронизливим відчуттям, що він як поет може «виявитися останнім співцем свого народу». Щоб цього не сталося, В. Стус і в зрілому віці керувався шляхетним принципом особистої відповідальності «Коли не я, то хто?» [11, с. 51].

Виявом національної самототожності В. Стуса був виступ у кінотеатрі «Україна» на прем'єрі фільму С. Параджанова «Тіні забутих предків». Виступ – це протест проти розпочатих арештів у середовищі української інтелігенції 1965 року. У М. Жулинського збереглася пояснювальна записка, яку написав Стус для дирекції Інституту літератури 7 вересня 1965 року: «...Я говорив з обуренням про те, що ці підозріливі арешти створюють ґрунт для страшних аналогій. Тінь кривавого тисяча дев'ясот тридцять третього року надто близька, щоб можна було не реагувати на подібні симптоми. Чисто психологічно, чисто громадянськи, я не міг стриматись...» [5, с. 186].

Водночас поет виробляв свої філософсько-естетичні погляди на існування людини у світі, на призначення митця й мистецтва. У 70-ті роки вів прийшов до художнього відображення «естетики страждання», яку називав «нашою», очевидно, маючи, передусім, на увазі поетів другої хвилі українського шістдесятництва, але не тільки. Адже формулює В. Стус своє розуміння «естетики страждання» у статті про поета 30-х років В. Свідзинського, непізнаного ні тоді, ні багато літ після того на Україні. Своїми стражданнями, своїм болем митець стає причетним до високого духовного життя й виділяє себе із маси давно збайдужілих до своєї долі людей: «Творчість – то тільки гримаса індивідуального болю, а наша естетика – то естетика страждання, трохи потамованої муки. В культурі страждання – вся філософія мистецтва і вся його велич з таємничими феноменами катарсису» [10, с. 347].

«Естетика страждання» означала принциповий для Стусового світогляду примат чуттєвості над розумом. Митець розумів композиційний центр чуттєвої поезії в любові до світу. Любов стає синонімом існування. А коли людина любить цей світ, то вона дбає про те, щоб зберегти «повсюдно трачуване людське звання», – читаємо в статті «Про поезію Віктора Кордуна», написаній у 1971 р. У цій статті сформульовано найбільшу проблему людини ХХ ст.: «Поет чує, що здатність людського зникання, почезання – величезна, і тому треба дуже обачно держатись за самого себе, потрібні спиритичні вправи, необхідне самонавіювання, щоб часом не вгрузнути в тягучий, як смола, шар добре спресованих покійних душ» [10, с. 368].

Українські шістдесятники здійснювали власний вибір свободи через моральний закон серця, яке одне знає істинний шлях. За словами Л. Тарнашинської, «кордоцентричний код виявлявся в певній спонтанності вибору, “вибору серцем”» [12, с. 47]. Тому «естетику страждання» як вираження національної філософії кордоцентризму, як розгортання справжньої, немаскованої мистецької щирості, що завжди була детермінована особистісною потребою гуманістичної доброти, слід визначити важливою складовою частиною Стусової самототожності.

Розглядаючи модуси самоідентифікації шістдесятників, Л. Тарнашинська наголошує на потребі особистості бути оприявленою у світі: «Саме індивідуальне “Я”, відкрито й голосно заявлене молодими українськими поетами у 60-х роках минулого століття, не тільки стало своєрідним антрополого-персоналістським маркером літературного покоління, а й значною мірою визначило його стильово-художні пошуки. Актуалізоване шістдесятниками “Я” є носієм концепції оприявлення себе у світі. У контексті тоталітарного режиму – також носієм реальної загрози колективістській безособовості» [13, с. 102]. В. Стус відчайдушно боровся за право оприявлення свого Я. Напередодні ув'язнення 1972 року терпець митця уривався, адже, будучи звільненим із роботи, із якою міг поєднувати й свій творчий потенціал, він не тільки втрачав «своє місце», своє «де» як останню сферу свободи, а й своє «Я», бо лише реалізація в соціальній сфері дає можливість людині зрозуміти: відбулася вона чи ні. Поет наполегливо та безрезультатно намагався пояснити це партійним високопосадовцям. У листі до П. Шелеста (на межі 1965–1966 років), що фігурував у його справі й у якому також представники каральних органів небезпідставно вбачали загрозу соціалізму, Стус відверто говорив про агонію марксистської утопії, про її потворне викривлення, закидаючи «філологам у погонах» злочини проти людини: «Ви знецінили моє життя повністю. Я не можу займатись улюбленою роботою – значить, я абсолютно незалежний... Ви ж забули про діалектику. Забравши в мене

всі права, всього мене, ви тим самим і втратили мене... Ви розумієте масштаби моєї волі? Я можу ще сказати вам, що, вилюднюючи людину, будуючи цей, поліцейського типу, соціалізм, ви грішите перед довжелезним мартирологом людей, які від часу Мора і Т. Кампанелли прагнули до соціалізму – держави сонця. Такий соціалізм проклинатимуть нащадки. Такий соціалізм уже сьогодні потворить цих нащадків – і це вже злочин» [11, с. 275]. Так, національна ментальність постає як частка вселюдської, адже опір Стуса проти радянського тоталітаризму прислужився звільненню всього людства від, здавалося, непохитних оков.

Талант завжди має право на власну мистецьку «закономотворчість». За справедливими твердженнями Ю. Шевельова, «шкідливо все, що накидається авторові чи літературі ззовні, що ігнорує авторову особистість. І що важливе не менше: заснована на таких принципах критика не тільки викривляє творчість даного письменника, але водночас ігнорує і закономірності літературного процесу» [8, с. 7]. Байдужість до законотворчості В. Стуса виявляє його офіційний критик М. Нагнибіда, коли отримує рекомендації влади «зарубати» збірку «Круговерть», подану Стусом до видавництва «Молодь» 1964 р. Критик убачає великий гріх поета перед системою та людьми, яким ця система забезпечує благополуччя в обмін на вірну службу. Внутрішній рецензент не приховує роздратування внутрішньою органікою автора, органікою вільної людини: «коли уважно вчитуєшся в нарочито ускладнені поезії В. Стуса, то помічаєш, що думки у них куца, думки – на гріш» [11, с. 165]. Тож не дивно, що ще до ув'язнення реальний світ став для В. Стуса якоюсь ефемерією, а єдиною реальністю був його внутрішній світ. Вірші уже тоді розглядав як спиритичні вправи, що гартують дух.

Ув'язнення 1972 року змінило зовнішній статус поета, але зовсім не порушило його внутрішнього статусу вільної духом людини. Уже був психологічно укріплений у тому стані, який під час ув'язнення назве «самособоюнаповненням». Ідучи штучними лінвами життя, лише у віршах бачив високі знаки самопорятунку, самоспасіння.

Духовна лірика поета періоду збірок «Час творчості» та «Палімпсести» жанрово перегукується із «Садом божественних пісень» Г. Сковороди, однак не має аналогів навіть у світовій літературі, з огляду хоча б на ті умови, у яких вона створювалася. «Самособоюнаповнення» В. Стуса – найяскравіший філософсько-поетичний модус самоідентифікації шістдесятництва, репрезентація категорії *бути собою*. Зберігаючи вірність поетичній суті, що була призначена Долею, поет офірує їй своє життя земного чоловіка, зрештою, своє тілесне життя, право на яке було насильно відібране владою. У збереженні самототожності ціною болісних утрат звиряється у віршах «Цей шлях – до себе. Втрачена земля» [9, с. 137], «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе» [9, с. 54].

На думку Н. Зборовської, психотип українського філософа, який «справді прагне померти, тобто очиститися, визволитися від нерозважливого впливу тіла і пізнати чистоту, якою є трансцендентна істина», вивершив у «старосвітській» літературі Г. Сковорода, згодом – у поезії Т. Шевченка, у сучасній літературі – В. Стус [4, с. 80].

Маючи персоналізм, екзистенціалізм та кордоцентризм за головні вектори філософсько-естетичного світогляду шістдесятників, Л. Тарнашинська визнає, що вони «з погляду ширшої аналітики не вичерпують усієї сукупності філософських підвалин цього явища» [13, с. 17]. «Самособоюнаповнення» як поетична філософія посутньо розширює світоглядні межі шістдесятництва, репрезентуючи, зокрема, його міфологічний поетичний вектор. Стусове «самособоюнаповнення» передбачало засвоєння практик духовного пересотворення людства, зокрема духовне життя як сродну працю Г. Сковорода, духовні практики великих німців Й. В. Гете та Р. М. Рільке, християнські ініціації, філософський досвід орфіків і суфітів.

У численних варіантах віршів періоду ув'язнення описано ініціаційну смерть себе попереднього, земного чоловіка й народження людини, що перетворюється на Дух. У віршах збірки «Палімпсести» «Ти сам? Напривольяще? Тож існує...» [9, с. 193], «Трать, трать і трать, аби вернути жаль...» [9, с. 201], «Напростувався мій останній шлях...» [9, с. 209] та багатьох інших В. Стус демонструє здатність переходу межі з простору профанного в сакральний, де міфологізує свій шлях із позицій нестерпних утрат та благосних набутків, у результаті чого життя поета дорівнює безсмертю. Вовканич Степан у своєму виступі на засіданні Папської академії із соціальних наук тріаду *національне – загальнолюдське – космічне* назвав «ною філософією розуміння рухомої рівноваги вартостей для розвитку людського роду в цілому» [4, с. 30].

Світ поезії В. Стуса передає величезний спектр почуттів: від різноманітних станів себенавного існування до стану небуття й далі – того, що за смертю, коли смерть обертається вічним життям або безсмертям. Перебуваючи в крайніх точках можливого людського існування – життя, смерть, безсмертя, – поет був принижений тоталітарним насиллям, на цій трагічній дорозі пожертвував своїм фізичним життям, аби набути право на життя духовне й право залишитися самим собою.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, самототожність В. Стуса передбачала універсальне поєднання національного, загальнолюдського й духовного. Національна самототожність митця виявилася в захисті культурного простору українства від імперського геноциду. Із позицій національних виражав у своїй творчості загальнолюдські цінності: прагнення особистісної свободи, відкидання поліцейського соціалізму, захист гуманістичних ідеалів. Співтворення духовного життя нації й залучення до практик духовного пересотворення людства виразились у поетичній філософії «самособоюнаповнення», ключовими позиціями якої стали самовідданий індивідуалізм; «естетика страждання»; філософський мазохізм, що передбачав ініціативну смерть себе тілесного й нове духовне народження у віршах як реалізація орфічного міфу про божественне призначення поета перетворювати світ на краще. «Самособоюнаповнення» є індивідуально-авторським законом творчості В. Стуса, що визначило стильово-художні пошуки збірок «Час творчості» й «Палімпсести».

Джерела та література

1. Державин В. Національна література як мистецтво: мистецька мета і метода національної літератури / В. Державин // Українське слово : хрестоматія укр л-ри та літ. критики ХХ ст. : у 3 кн. – Кн. 3. – К. : Рось, 1994. – С. 597–608.
2. Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури : монографія / Н. Зборовська. – К. : Академвидав, 2006. – 504 с.
3. Коцюбинська М. Поетове «самособоюнаповнення»: із роздумів над поезією і листами Василя Стуса / М. Коцюбинська // Коцюбинська М. Мої обрії : в 2 т. – Т. 2. – К. : Дух і літера, 2004. – 386 с.
4. Мороз Л. Триєдиність як основа універсалізму (національне–загальнолюдське – духовне) / Лариса Мороз // Слово і час. – 2002. – № 3. – С. 22–33.
5. Нецензурний Стус : у 2-х ч. – Ч. 1 / упорядкув. Богдана Підгірного. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2002. – 335 с.
6. Нецензурний Стус : у 2-х ч. – Ч. 2 / упорядкув. Богдана Підгірного. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2003. – 317 с.
7. Райбедюк Г. Національна самототожність П. Филиповича / Г. Райбедюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. – Серія : Філологічні науки. – Кам'янець-Подільський : П. П. Буйницький О. А., 2009. – Вип. 19. – С. 108–113.
8. Самототожність письменника. До методології сучасного літературознавства : кол. моногр. / відп. ред. Г. Сивокінь. – К. : [б. в.], 1999. – 160 с.
9. Стус В. Твори : у 4 т., 6 кн. – Т. 3. – Кн. 1 : Палімпсести / В. Стус. – Львів : Просвіта, 1999. – 485 с.
10. Стус В. Твори : у 4 т., 6 кн. – Т. 4 : Літературна критика. Заяви, публіцистичні листи / В. Стус. – Львів : Просвіта, 1994. – 543 с.
11. Стус Д. Василь Стус : життя як творчість / Д. Стус. – К. : Факт, 2004. – 368 с.
12. Тарнашинська Л. Екзистенціально-аксіологічна модель буття/здаватися як дихотомічне поле само-репрезентації шістдесятників / Л. Тарнашинська // Слово і час. – 2013. – № 3. – С. 34–49.
13. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління: (історико-літературний та поетикальний аспекти) / Л. Тарнашинська. – К. : Смолоскип, 2010. – 632 с.

Оникиєнко Інна. Самототожність Василя Стуса. В статті самототожність розглядається як універсальне сосуществование національного, общечеловеческого и духовного. Определяется роль поэтической философии «самособоюнаполнения» в сотворчестве духовной жизни нации, а также в сопричастии украинского поэта к практикам духовного пересотворения человечества. Анализируются смысловые составные «самособоюнаполнения»: самоотверженный индивидуализм, «эстетика страдания», философский мазохизм. «Самособоюнаполнение» рассматривается как индивидуально-авторский закон творчества В. Стуса, который определяет художественный стиль сборников «Время творчества» и «Палімпсести».

Ключевые слова: самототождественность, «самособоюнаполнение», самоотверженный индивидуализм, «эстетика страдания», философский мазохизм.

Onikiyenko Inna. The self-identity of Vasyl Stus. The article self-identity deals as with the universal combination of the national, human and spiritual. The role of the «self-filling» poetic philosophy in the co-creation of the spiritual life of the nation and involvement of the Ukrainian poet to the practice of human recreation have been identified. Such key

concepts of «self-filling» have been analyzed: selfless individualism, «aesthetics of suffering», philosophical masochism. The works of Vasyl Stus «Creativity Time» and «Palimpsests» are tied with «self-fulfilling» as with the personal author's style.

Key words: self-identity, «self-fulfilling», the national, human and spiritual, individualism, aesthetics of suffering, philosophical masochism.

Стаття надійшла до редколегії
20.09.2015 р.

УДК 821.161.2 (Т. Бордуляк)

Ніна Осьмак

Індивідуальний дискурс «еміграційної» прози Т. Бордуляка у світлі сучасних літературознавчих методологій

У статті розкрито особливості індивідуального дискурсу «еміграційної» прози Т. Бордуляка. Зроблено висновок про особливий тип взаємодії «автор – герой», що характеризує ставлення письменника до актуальної проблеми впливу еміграції на формування особистісного «я» героя, його усвідомлення власного призначення, можливості до самореалізації тощо.

Ключові слова: оповідання, конфлікт, еміграція, художній образ, фольклор, символіка.

Постановка наукової проблеми та її значення. При поверховому знайомстві з оповіданнями Т. Бордуляка може здатися, що він дотримується старої манери письма: та ж сама тема селянської неволі в різних її проявах, «примітивний сюжет», інколи «поверхове змалювання персонажів» (Іван Франко) тощо. Якщо ж детальніше проаналізувати оповідання, висновки будуть зовсім інші: і щодо трактування Т. Бордуляком традиційної теми села, і щодо її художньої реалізації, зрештою, і щодо сюжетів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Ідейно-тематичні, жанрово-стилістичні особливості прозової творчості Т. Бордуляка висвітлювали в наукових працях Л. Горбліс, О. Галич, Ж. Дмитренко, Е. Лисенко, О. Петраш та ін. Однак характеристика «еміграційної» прози письменника, у якій автор розкриває наслідки впливу еміграції на формування особистісного «я» героя, його усвідомлення власного призначення, можливості до самореалізації, ще не ставала предметом вивчення літературознавців.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Як згадував сам Т. Бордуляк, літературою він займався принагідно, «прихапцем [...] для рекреації, для заспокоєння вродженої чи, може, тільки виробленої потреби» [1, с. 347]. Та, крім духовної потреби, письменник керувався ще й щирою любов'ю до пригнобленого й нещасного українського народу, намаганням допомогти людям, гідним кращого життя й долі. Ось чому всі його твори «несколько примитивны по исполнению, но внушены верным наблюдением жизни и искренней любовью к рабочему люду» [1, с. 346].

У листі до О. Маковея Т. Бордуляк писав: «Зі взглядів артистичних дбаю о мірний ефект. Всьо стараюсь приноровити до житя, так щоби читатель міг собі подумати: так дійсно м у с и л о бути або принаймні м о г л о бути [...] Над поодинокими творами працюю досить довго, змінюю, переписую по кілька разів: вишкрябую, вигладжую, щоби вийшло лиш д о б р о й к р а с н о» [1, с. 348]. Не все, що вийшло з-під пера Т. Бордуляка, однозначне, і не все «добре» і «красно», але абсолютно все, написане ним, перейняте щирою любов'ю та вірою в кращі зміни в житті народу.

Ідеалізація сільського життя, глянцеювання і його прикрашування не приваблювали Т. Бордуляка: надто багато горя, злиднів переніс письменник і бачив його в селі, а тому (у міру своїх сил та таланту) і розповідав світу сумну правду про українське село. «Питаєтесь дальше, – пише Бордуляк у листі до О. Маковея, – звідки я беру теми та сюжети.... Теми беру з житя, а властиво, они мені самі приходять, пхаються. А позаяк житя селянське найлучче знаю, бо і сам походжу з селянського стану